

Obsah

ÚVOD.....	11
1 ČO ROZUMIEME POD TEÓRIOU MYSLE: PREDSTAVENIE TROCH KOGNITÍVNYCH MODELOV (VLADIMÍRA ČAVOJOVÁ).....	19
1.1 Teória mysle: vymedzenie pojmu.....	20
1.1.1 <i>Zdroje mnohoznačnosti pojmu teória mysle</i>	20
1.1.2 <i>Čo rozumieme pod teóriou mysle</i>	22
1.2 Mitchellov model doménovej špecifickosti sociálnych kognícií.....	23
1.2.1 <i>Komputácia - úloha sociálnych kognícií</i>	24
1.2.2 <i>Algoritmus - fungovanie sociálnych kognícií</i>	24
1.2.3 <i>Implementácia - lokalizácia sociálnych kognícií</i>	27
1.3 Adolphsov model špecializácie sociálnych kognícií.....	28
1.4 Apperlyho kognitívny model duálnych systémov.....	31
1.4.1 <i>Proces vývinu čítania mysle</i>	33
1.4.2 <i>Čítanie mysle ako súbor schopností</i>	34
1.4.3 <i>Alternatívne vysvetlenia čítania mysle</i>	35
1.5 Porovnanie predstavených modelov.....	37
1.6 Záver.....	38
Zoznam použitej literatúry.....	39
2 ROZDIELY V SOCIÁLNYCH KOGNÍCIÁCH ĽUDÍ A ZVIERAT (ZUZANA BELOVIČOVÁ) . . .	43
2.1 Úspešné prežitie v sociálnom svete.....	44
2.1.1 <i>Intelekt a učenie ako základ na prežitie v sociálnom svete zvierat</i>	44

2.1.2	<i>Chápanie mysle ako všeobecný návod na úspech v sociálnom svete zvierat aj ľudí</i>	47
2.3	Alternatívy využitia kognitívnych schopností v sociálnom živote.....	48
2.3.1	<i>Spolupráca, altruizmus a zdieľanie psychologických stavov</i> _49	
2.3.1.1	<i>Koncept mechanizmov kooperácie Calla (2009)</i>	50
2.3.1.2	<i>Koncept metaučenia pravidiel sociálnej interakcie Schmitta a Grammera (2002)</i>	51
2.3.1.3	<i>Koncept altruizmus v sociálnych interakciách Warnekena a Tomasella (2009)</i>	52
2.3.2	<i>Podvod, klamstvo a manipulácia</i>	56
2.3.3	<i>Ako odhaliť (sociálnych) podvodníkov</i>	60
2.4	Záver.....	62
	Zoznam použitej literatúry.....	63
3	ZÁKONITOSTI KOGNITÍVNEHO VÝVINU CHÁPANIA MYSLE (ZUZANA BELOVIČOVÁ) . . .	67
3.1	Chápanie mysle u mladších detí.....	68
3.1.1	<i>Záznam pohybov</i>	68
3.1.2	<i>Skúmanie exekutívnych funkcií</i>	12
3.1.3	<i>Pozorovanie správania</i>	74
3.1.4	<i>Usudzovanie o mylných presvedčeniach</i>	75
3.1.5	<i>Rozvinutie reči, exekutívnych funkcií a schopnosti chápať mysle druhých</i>	77
3.2	Chápanie mysle u starších detí a adolescentov.....	79
3.2.1	<i>Pokrok v chápaní mysle druhých</i>	80
3.2.2	<i>Nové formy správania ako dôsledok pokroku chápania mysle druhých</i>	83
3.3	Chápanie mysle u dospelých.....	84
3.3.1	<i>Pretrvávajúce egocentrizmu</i>	85
3.3.2	<i>Rýchlosť a presnosť exekutívnych funkcií</i>	86
3.4	Záver.....	88
	Zoznam použitej literatúry.....	89
4	FAKTORY OVPLYVŇUJÚCE INDIVIDUÁLNE ROZDIELY VO VÝVINE CHÁPANIA MYSLE (MARTINA ROMÁNOVÁ, EVA BALLOVÁ MIKUŠKOVÁ)	96
4.1	Individuálne rozdiely v chápaní mysle z rôznych hľadísk.....	96

4.1.1	Individuálne rozdiely v chápaní mysle z hľadiska vývinu chápania mysle.....	96
4.1.2	Individuálne rozdiely v chápaní mysle z hľadiska pohlavia	97
4.1.3	Individuálne rozdiely v chápaní mysle z hľadiska rodinnej konštelácie	99
4.1.3.1	Rodičovský výchovný štýl	100
4.1.3.2	Rodinné debaty a rozprávanie sa.....	101
4.1.3.3	Význam súrodencov alebo Byť jedináčikom znevýhodňuje	103
4.1.3.4	Hra a fantázia v rodinných vzťahoch	104
4.1.4	Individuálne rozdiely v chápaní mysle z hľadiska demografických charakteristík	105
4.1.5	Individuálne rozdiely v chápaní mysle z hľadiska jazyka	106
4.1.6	Individuálne rozdiely v chápaní mysle z hľadiska kvalitatívnych rozdielov	107
4.1.6.1	Deti s poruchami z autistického spektra	107
4.1.6.2	Medzikultúrne rozdiely	108
4.2	Záver.....	110
	Zoznam použitej literatúry.....	112

5 PREHLAD METÓD NA SKÚMANIE CHÁPANIA MYSLE U DETÍ A ICH VYUŽITIE

	V STARŠÍCH VEKOVÝCH SKUPINÁCH (VLADIMÍRA ČAVOJOVÁ)	117
5.1.	Testovanie chápania mysle u malých detí.....	117
5.1.1	Chápanie mysle a vytváranie poznatkov	120
5.1.2	Chápanie mysle a exekutívne fungovanie	121
5.1.3	Chápanie mysle a jazyk	124
5.2.	Testovanie chápania mysle u starších detí.....	126
5.2.1	Zvyšovanie náročnosti úloh testujúcich mylné presvedčenia	126
5.2.2	Čudné príbehy (Happé, 1994).....	129
5.2.3	Sociálne porozumenie (Bosacki, Astington, 1999).....	131
5.2.4	Príbehy z každodenného života (Kaland a kol', 2002).....	133
5.2.5	Záťažový pamäťový test (Kinderman, Dunbar, Bentall, 1998)	134
5.2.6	Komiksové obrázky	136
5.2.7	Nečakané momenty (Heavey, Phillips, Baron-Cohen, Rutter, 2000)	137
5.2.8	Test očí (Baron-Cohen, Jolliffe, Mortimore, Robertson, 1997)....	137

5.2.9	<i>Test empatickej presnosti (Ickes, 1997)</i>	139
5.2.10	<i>MASC: Film na testovanie sociálnych kognícií (Dzobiek, Fleck, Kalbe, Rogers a kol., 2006)</i>	139
5.3	Záver.....	140
	Zoznam použitej literatúry.....	141
6	PSYCHOSOCIÁLNE A VÝVINOVÉ KONTEXTY MULTIDIMENZIONÁLNEHO SYSTÉMU EMPATIE (MARCELA VEREŠOVÁ)	147
6.1	Empatia z hľadiska rôznych prístupov v psychológii.....	148
6.1.1	<i>Empatia z pohľadu humanistického prístupu</i>	148
6.1.2	<i>Empatia z pohľadu psychoanalytického prístupu</i>	151
6.1.3	<i>Ďalšie pohľady na empatiu</i>	153
6.2	Multidimenzionálnosť empatie v psychosociálnom kontexte.....	154
6.2.1	<i>Teória empatizácie a systematizácie</i>	155
6.2.2	<i>Neurokognitívna podstata empatie</i>	156
6.2.3	<i>Empatia a prosociálne správanie</i>	157
6.2.4	<i>Empatia a chápanie mysle druhých</i>	160
6.2.5	<i>Sumarizácia zistení v prospech multidimenzionálneho chápania empatie</i>	161
6.3	Psychosociálne aspekty vývinu empatie dieťaťa s prepojením na utváranie chápania mysle.....	164
6.3.1	<i>Prejavy empatie počas rôznych vývinových štádií dieťaťa</i>	165
6.3.2	<i>Možnosti podpory rozvoja empatie</i>	168
6.4	Záver.....	169
	Zoznam použitej literatúry.....	171
7	SOCIÁLNA KOGNÍCIA A PROSOCIÁLNE SPRÁVANIE (MARTIN ŠTULRAJTER)	177
7.1	Prosociálne správanie ako stratégia sociálnych interakcií.....	177
7.1.1	<i>Podmienky rozvoja prosociálneho správania</i>	178
7.1.2	<i>Model sociálnej kognície a inferencie vo vzťahu k správaniu</i>	180
7.1.2.1	<i>Afektívny komponent empatie vo vzťahu k prosociálnemu správaniu</i>	182
7.1.2.2	<i>Kognitívny komponent empatie vo vzťahu k prosociálnemu správaniu</i>	185

7.1.2.3	<i>Regulačné mechanizmy vo vzťahu k prosociálnemu správaniu</i>	186
7.2.	Neuropsychologické koreláty prosociálneho správania a sociálnej kognície: spoločné prvky.....	187
7.2.1	<i>Zrkadlové neuróny</i>	188
7.2.2	<i>Funkčné mozgové okruhy zapojené do procesov sociálnej kognície a prosociálneho správania</i>	189
7.3	Záver.....	191
	Zoznam použitej literatúry.....	192
8	SOCIÁLNA KOMPETENCIA A SOCIÁLNE POROZUMENIE V KONTEXTE VZŤAHU EMÓCIÍ A KOGNÍCIÍ (EVA BALLOVÁ MIKUŠKOVÁ)	197
8.1	Sociálna kompetencia.....	197
8.1.1	<i>Faktory ovplyvňujúce vývin sociálnej kompetencie</i>	199
8.1.2	<i>Vzťah chápania mysle a sociálnej kompetencie</i>	203
8.2	Sociálne porozumenie.....	206
8.2.1	<i>Chápanie mysle v kontexte sociálneho porozumenia</i>	207
8.2.2	<i>Empatia v kontexte sociálneho porozumenia</i>	209
8.2.3	<i>Sociálne porozumenie v kontexte prosociálneho správania</i>	209
8.3	Záver.....	213
	Zoznam použitej literatúry.....	214
9	MORÁLNE USUDZOVANIE: VÝVIN A VZŤAH K CHÁPANIU MYSLE (EVA BALLOVÁ MIKUŠKOVÁ)	223
9.1	Vývin morálneho usudzovania.....	224
9.2	Chápanie mysle v kontexte morálneho usudzovania.....	227
9.2.1	<i>Intencionalita (úmyselnosť)</i>	230
9.2.1.1	<i>Predstavenie modelov intencionality</i>	231
9.2.1.2	<i>Neúmyselnosť sekundárnych následkov konania</i>	233
9.2.2	<i>Zodpovednosť za konanie</i>	236
9.2.3	<i>Spáchanie a zanedbanie</i>	236
9.3	Záver.....	237
	Zoznam použitej literatúry.....	238

10 CHÁPANIE MYSLE A JAZYK (JANA BAŠNÁKOVÁ)	245
10.1 Test mylných presvedčení ako verbálna úloha.....	246
10.2 Sémantická, syntaktická a pragmatická hypotéza o vzťahu jazyka a chápania mysle.....	249
10.2.1 Sémantická hypotéza	250
10.2.2 Syntaktická hypotéza	251
10.2.3 Pragmatická hypotéza	252
10.3 Vzťah chápania mysle a reči - empirické štúdie	253
10.3.1 Metaanalýza výskumov vzťahu chápania mysle a reči	254
10.3.2 Longitudinálne a intervenčné štúdie vzťahu chápania mysle a reči	256
10.3.3 Štúdie vzťahu chápania mysle a reči s atypickými populáciami..	259
10.3.4 Zhrnutie	260
10.4 Raná sociálna kognícia a jazyk: paradox komunikácie	261
10.5 Vzájomné vplyvy jazyka a chápania mysle v dospelosti	263
10.6 Záver	266
Zoznam použitej literatúry	267
11 INTERAKČNÉ STRATÉGIE DETÍ V KONTEXTE EMPATIE A CHÁPANIA MYSLE: ZISTENIA A PRÍNOS (VLADIMÍRA ČAVOJOVÁ)	277
11.1 Prínos k teoretickej diskusii o empatii a chápaní mysle	280
11.2 Prínos k metódam zisťovania empatie a chápania mysle	281
11.2.1 Predvýskum	282
11.2.2 Adaptácia a testovanie testu Nečakané momenty	284
11.2.3 Adaptácia a validizácia Základnej empatickej škály	285
11.3 Zistenia týkajúce sa vzájomných vzťahov medzi empatiou a chápaním mysle	287
11.4 Zistenia týkajúce sa vzťahov empatie, chápania mysle a sociálnej kompetencie, a prosociálneho správania detí	288
11.5 Ďalšie výskumné smerovanie	291
Zoznam použitej literatúry	293
Menný register	296
Autorský kolektív	309